

PRESIDENTTIFOORUMI XI**Kestävä rauha - rauhanturvaamisesta kriisinhallintaan.****14.9.2010****Kenraalimajuri Juha Kilpiä****Sotilaallisen kriisinhallinnan kehitys ja haasteet**

Rouva Tasavallan presidentti, arvoisat foorumin osallistujat,

Tarkastelen puheenvuorossani käsillä olevaa aihetta sotilaallisesta rauhanturvaamisesta ja kriisinhallinnasta vuosien aikana saatujen kokemusten ja koettujen haasteiden kautta. Aiheen käsittely on jo sinällään haaste, sillä kaikki kriisit ovat omanlaisiaan ja vaativat aina toimintaympäristön, tilanteen ja valittavien "työkalujen" perusteellista analysointia ja ymmärtämistä ennen asioihin puuttumista. Yleistäminen voi olla sen vuoksi vaarallista, mutta joitain peruseriaatteita tulevaisuutta varten on ehkä löydettävissä.

Aluksi voi tietysti todeta, että paras tapa on ehkäistä kriisit jo etukäteen tai ainakin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ennen suurten vahinkojen syntymistä, niin helpolta kuin se kuulostaakin. Näin toimittiin Makedoniassa, jonne ryhmitetyllä rauhanturvajoukolla päästiin menestyksekkäästi ulkoista ja sisäistä vakautta lisäävään vaikutukseen. Tämän tyyppiseen toimintaan on nyt muun muassa Euroopan Unionilla hyvät mahdollisuudet korkeassa valmiudessa olevien taisteluosastojen muodossa, kunhan niiden käytölle löytyy yhteinen tahtotila ja käyttömahdollisuudet ymmärretään laaja-alaisesti.

Kylmän sodan aikaiset kriisit olivat yleensä valtioiden välisiä ja rauhanturvajoukot ryhmitettiin tyyppillisesti valvomaan osapuolten välisen rauhansopimuksen tai aselevon ehtoja. Toiminnan kulmakiviä olivat osapuolten hyväksyntä, hyvät suhteet paikalliseen väestöön ja ehdoton puolueettomuus. Ongelmatilanteet hoidettiin ensisijaisesti neuvotteluin. Pääosa näistä keinoista on edelleenkin rauhanturvaajien perustyökaluja, mutta niihin sisältyi myös riskejä. Vaikka sotilasjoukon mandaatti ja voimankäyttövaltuudet olivat usein varsin kattavat, tiukan paikan tullen joukon aktiiviset vaikuttamismahdollisuudet olivat hyvin rajalliset. Tämä oli myös osapuolten tiedossa ja antoi niille toiminnan vapautta omien suunnitelmiensa toteuttamiseen. Surullisia esimerkkejä löytyy niin Bosniasta, Lähi-idästä kuin Afrikastakin.

Kylmän sodan jälkeisissä, moniulotteisissa ja yleensä valtioiden sisäisissä kriiseissä toimintakenttä on edellistä paljon haastavampi ja ongelmat ovat kytkeytyneet tiiviisti toisiinsa. Esimerkiksi Afganistanissa on edelleenkin vakavia turvallisuuteen, oikeusjärjestelmään, hallintoon ja humanitaariseen tilanteeseen liittyviä ongelmia ratkottavana. Sotilaallisesta näkökulmasta tarkasteltuna alueella toimii toisiinsa löysästi sidoksissa olevia aseellisia ryhmittymiä, jotka pitävät hallitusta ja rauhanturvajoukkoja vihollisenaan käyden siviiliväestön keskellä aseellista taistelua. Nykyaikainen tiedonvälitys puolestaan tuo "avoimen taistelukentän" tapahtumat lähes reaaliaikaisena kansalaisten olohuoneisiin. Kaikki tämä edellyttää sotilasjoukolta suorituskyvyn

kautta tulevaa uskottavuutta, mutta asettaa samalla korkeat vaatimukset aseellisen voiman käytölle, operatiivisen turvallisuuden säilyttämiselle sekä henkilöstön monimuotoisille tukitoimille.

Ongelmat ovat moninaisia ja tämän päivän kriisinhallinnalle onkin ominaista, että yhdellä kriisialueella voi toimia samanaikaisesti useita kansainvälisiä järjestöjä ja kriisinhallintaoperaatioita. Tämä alleviivaa yhteistyön merkitystä. Siinä korostuu yhteinen suunnittelu operaatioiden alusta loppuun saakka ja toimenpiteiden vaikuttavuuden jatkuva arviointi. On myös tärkeää, että kansainvälinen yhteisö toimii ja viestii toiminnastaan koordinoitusti, sekä ottaa huomioon riittävällä tavalla paikallisen kulttuurin ja ajattelutavan.

Vaikka ongelmien ratkaisu vie aikaa ja edellyttää pitkäaikaista sitoutumista, samalla on määritettävä myös kriteerit ja strategia operaation elinkaarelle ja päättämiseksi. Liian pitkään jatkuva operaatio voi vaikeuttaa valtion omien rakenteiden kehittymistä ja hämärtää sotilasjoukon perustehtävää. Esimerkiksi Bosniassa tästä oli merkkejä jo vuosia sitten. Kun sotilaallista uhkaa ei enää ollut, sotilasjoukon tehtäviä laajennettiin käsittämään organisoidun rikollisuuden, salakuljetuksen ja laittomien metsänhakkuiden vastaista toimintaa. Tämä tapahtui siitä huolimatta, että kyseistä sotilaallista suorituskykyä olisi voitu samanaikaisesti käyttää jo jossain muussa turvallisuustilanteeltaan vaativammassa operaatiossa. Kosovossa näytetään otetun opiksi edellisestä.

Kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan osa-alueista; sotilaallinen, siviili, humanitaarinen apu ja kehitysyhteistyö, viimeksi mainitut vaativat eniten aikaa. Sen vuoksi turvallisen toimintaympäristön luominen ja kehitystoimet pitää kytkeä sekä ajallisesti että alueellisesti toisiinsa. Näin varmistutaan tulosten pysyvyydestä ja ylläpidetään kansainvälisten toimijoiden uskottavuutta paikallisen väestön keskuudessa. Vakauttamistoimien tavoitteena on tietysti tilanne, missä paikalliset viranomaiset ottavat vastuun turvallisuuteen ja siviiliyhteiskunnan toimintaan liittyvistä asioista.

Mitä yksityiskohtaisemmin tarkastellaan kentällä tapahtuvaa toimintaa, sitä haasteellisemmalta näyttää kokonaisvaltaisen kriisinhallintakonseptin toteuttaminen. Vaikka Afganistanin tilanteessa on tapahtunutkin myönteistä kehitystä, eri toimijoiden tehtävissä on vielä liikaa päällekkäisyyttä. Tiukkaa, kaikki toimijat käsittävää organisaatorakennetta ei ole edes syytä tavoitella, mutta toiminnan vahvalle koordinoinnille on selkeä tarve. Luonnollisimmillaan tuo rooli kuuluisi YK:lle.

Sotilasoperaation tärkein tehtävä on turvallisen toimintaympäristön luominen, sillä se on perusedellytys siviilityölle. Tämä tapahtuu läheisessä yhteistyössä paikallisten turvallisuusviranomaisten kanssa. Niiden toimintaa tuetaan koulutuksella, mentoroinnilla ja yhteisesti toteutetuilla operaatioilla. Vaikka ensisijainen vastuu operatiivisesta toiminnasta on paikallisilla, toimintatapa lisää rauhanturvaajien riskiä joutua paikallisia sotilaita ja poliiseja vastaan suunnattujen iskujen kohteeksi ja samalla rauhanturvaajista tulee konfliktin

osapuoli. Perinteiseen rauhanturvaamiseen verrattuna tämä onkin asettanut rauhanturvajoukoille aivan uudentyyppisiä toiminnallisia, koulutuksellisia sekä varustukseen ja ennen kaikkea yhteensopivuuteen liittyviä vaatimuksia. Sen seurauksena operaatiot ovat tulleet myös entistä kalliimmiksi ylläpitää.

Arvoisat kuulijat,

Suomalaiset sotilaat ovat osallistuneet rauhanturvaamiseen jo yli viiden vuosikymmenen ajan. Rauhallinen mutta tarvittaessa määrätietoinen mielenlaatu yhdistettynä paikallisen väestön huomioonottamiseen ovat edesauttaneet arvostetun rauhanrakentajan maineen saavuttamista myös vaativassa toimintaympäristössä. Kehityksen mukana pysyminen edellyttää kuitenkin kokemusten systemaattista hyödyntämistä ja toimintamenetelmien kehittämistä.

Suomalaisilla on hyvät valmiudet, ehkä osaltaan johtuen meidän omasta kehittyneestä viranomaisyhteistyöstämme, kokonaisvaltaisen kriisinhallintakonseptin kehittämistyöhön. Yhteinen toimintakulttuuri, operaatioiden yhteissuunnittelu, koulutus ja avoin tiedonvaihto voisivat olla eräitä kehitysteemoja.

Tulevaisuudessa sotilaallista kriisinhallintaosallistumistamme voitaisiin kehittää kahdella tavalla. Ensinnäkin operaatioihin tarjotaan lähtökohtaisesti vain kansainväliseen joukkorekisteriimme varustettuja, koulutettuja ja kansainvälisillä standardeilla arvioituja joukkokokonaisuuksia. Tämä tukisi myös periaatetta, minkä mukaan samoja suorituskykyjä käytetään sekä kotimaan että kansainvälisiin tehtäviin. Toiseksi sotilaillamme voisi olla nykyistä enemmän annettavaa myös turvallisuussektorin uudistamiseen ja aseiden riisuntaan tähtäävässä työssä ja sitä kautta osaltaan olla luomassa edellytyksiä kestäväälle rauhalle.

Kiitos.